

Nr 128.

Av fru **Gustafson m. fl.**, om uppförande i personalförteckningen för kommerskollegium av en statens instruktör i hemslöjd, m. m.

I anslutning till statsverkspropositionens förslag punkterna 19 och 20 under tionde huvudtiteln om anslag till instruktör i hemslöjd framföres härmed motionsvis förslag om ändrad löneställning för nämnda befattningshavare.

Hemslöjden, sådan denna sedan gammalt konstfärdigt utövas framför allt av den kvinnliga landsortsbefolkningen, visar alltjämt en förvånansvärd livskraft. Dess produkter, främst textilier av olika slag, äro mycket säljbara, vilket bl. a. framgår av de stegrade omsättningssiffrorna i hemslöjdsföreningarnas till landets residensstäder och andra platser sedan gammalt förlagda butiker och försäljningsställen.

Hemslöjdsarbetet har en den starkaste anknytning till strävandena att söka kvarhålla befolkningen på landsbygden. Intresset särskilt bland den kvinnliga ungdomen för de kurser, som meddelas av hemslöjdsföreningarnas och hushållningssällskapens redan nu arbetande konsulenter m. fl., är glädjande nog också livligt. Från personer med en ingående kännedom om förhållandena har vitsordats att det ekonomiska tillskott, som hemslöjden kan ge, är av en högst väsentlig betydelse för ett stort antal hushåll på landsbygden. Om husmodern skall kunna få stanna hemma och ägna sig åt hem och barn, är ej sällan avhängigt av vad hon kan tjäna på hemslöjdsarbete. Härtill kommer det ökade gagn och den ökade trevnad denna nyttoslöjd och arbetena härav kunna skänka det egna hemmet. Med ganska oförminskad aktualitet gäller alltjämt vad som långt tidigare konstaterats, nämligen att genom en vidsynt och under samhälleligt ansvar organiserad hemslöjd stimuleras familjens sammanhållning och kan "med intressant innehåll fyllas en tid, som annars skulle upptagas av sämre förströelser eller i bästa fall sovas bort". Hemslöjdens alldeles särskilt stora betydelse för de partiellt arbetslösa bör ej heller förglömmas.

Ett i sitt slag rätt talande vittnesbörd om produkternas säljbarhet är också den förekommande illojala konkurrensen med avyttring av ofta ganska smaklösa och hos tillverkarna underbetalade alster av "svensk hemslöjd". Det gäller att få fram för det egna hemmet lämpliga eller till försäljning lämpade varor samtidigt som man måste motarbeta de tendenser till kvalitetsförsämring och exploatering av underbetald arbetskraft som kunna göra sig gällande.

Hemslöjden var en av huvudpunkterna i sociala jordutredningens förslag av år 1935. Redan tidigare hade 1912 års hemslöjdskommitté konstaterat, att

för den stora massan av hushåll i synnerhet på landsbygden är det tillskott till hemmets ekonomi, som hemslöjden kan ge, av väsentlig betydelse. Också den stora utredningen om hushållningssällskapens omorganisation ägnade i sitt beänkande av år 1942 stor uppmärksamhet åt hemslöjden och föreslog ett betydande antal av statsmedel avlönade lokala hemslöjdskonsulenter för såväl manlig som kvinnlig slöjd.

Såsom kommerskollegium påpekat är hemslöjdsinstruktören för närvarande den enda statliga tjänsteman som finnes att tillgå för alla de ansvarsfyllda uppgifter inom detta ej endast kulturellt utan även socialt och ekonomiskt viktiga område. Instruktörens verksamhet sträcker sig ej endast till landets hemslöjdsföreningar utan även till hembygds-, husmoders- och ungdomsorganisationer, skolor samt privat näringsutövning. I instruktörens arbete ingår också en omfattande föredragsverksamhet.

Lika väl som staten följer och stödjer verksamheten på ett stort antal andra samhällligt betydelsefulla områden genom särskilda tjänstemän och statsorgan, har det ansetts naturligt, att den på liknande sätt borde inverka vägledande och stimulerande även på hemslöjdens utveckling. Redan så tidigt som år 1877 beviljades medel till två hemslöjdsinstruktörer och en deras elev. Härav kvarstår nu endast den kvinnliga instruktören i hemslöjd, och medan de sedan gammalt likställda befattningshavarna inom lantbruket efterhand erhållit en alltmera fast ställning som ordinarie befattningshavare i lönegraden A 24 eller högre, åtnjuter hemslöjdsinstruktören endast arvode. Som tjänstelokal har hon sitt hem, och erforderligt biträde i arbetet får nödtorftigt lämnas av övriga familjemedlemmar. Uppenbart är att staten icke i längden kan eller bör räkna med en dylik uppoffrande insats från en för sitt kall ej endast synnerligen lämpad utan också ovanligt hängiven befattningshavare. Det kan ej försvaras, att den befattningshavare, på vilken ansvaret för den svenska hemslöjdens utveckling i så stor utsträckning vilar, skall i lönehänseende vara betydligt sämre ställd än de lokala befattningshavare, bland vilka hennes efterföljare närmast måste sökas.

Med tanke särskilt på efterkrigstiden göras för närvarande utomordentliga ansträngningar genom kommittéer och kommissioner av olika slag för att söka tillvarataga de framtida utkomstmöjligheterna för rikets befolkning och ej minst lantbruksbefolkningen. I detta avseende må här endast erinras om de stora jordbruks- och norrlandsutredningarna. Det måste förefalla egendomligt, att ett med dessa ansträngningar så nära sammanhängande och samtidigt så administrativt viktigt arbete som det som åvilar statens instruktör i hemslöjd skall behöva utövas i så otillfredsställande former som de ovan angivna. Det bör erinras, att hemslöjdskommittén ansåg hithörande göromål vara av den vikt, att de motiverade inrättandet av ett helt nytt ämbetsverk, nämligen en statens hemslöjdsstyrelse.

Till sist bör erinras, att tidsläget ej längre torde kunna åberopas som skäl

för ett avslag å en framställning om en rättvisare löneställning åt hemslöjdsinstruktören. I årets statsverksproposition (För flera huvudtitlar gemensamma frågor, s. 2) framhålles tvärtom, att vissa andra arvodesanställda av Kungl. Maj:t föreslagits erhålla tjänst som extra ordinarie, d. v. s. just den anställningsform, som kommerskollegium förutsatt som den för hemslöjdsinstruktören lämpliga.

I överensstämmelse med det inom allmänna lönenämnden reservationsvis framförda förslaget hemställes därför,

- a) att statens instruktör i hemslöjd må erhålla ställning som e. o. befattningshavare i kommerskollegium i 24 lönegraden;
- b) att i anledning härav under kollegii anslag posten 3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal upptages till 284 000 kronor och posten 2. Reseersättningar, *förslagsvis* till 16 000 kronor, varvid de båda anslagen till instruktör i hemslöjd bortfalla.

Stockholm i januari 1945.

Disa Västberg.

Märta Boman.

Ruth Gustafson.

G. Hedlund.
